

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

„Самостоятелна сестринска практика – възможности и предизвикателства“

представен за присъждане на образователната и научна степен **„Доктор“**
в област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт**, професионално направление
7.4. Обществено здраве, научна специалност: **Управление на здравни грижи.**

разработен от докторант **Дора Георгиева Василева**

с научен ръководител **доц. д-р Анна Георгиева, д.оз.**

Рецензент: **доц. Силвия Иванова Филкова, д. оз.** Учебен сектор „Рехабилитатор“ при
Медицински колеж към Медицински университет – Варна,
Председател на Научното жури съгласно заповед № Р-109-319/ 24.07.2025г. на Ректора на
Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна

Данни за процедурата

Дора Георгиева Василева е зачислена като докторант в задочна форма на обучение за придобиване на ОНС „Доктор“ в област на висшето образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4.Обществено здраве, по научна специалност: Управление на здравни грижи в Катедра „Здравни грижи“ при Филиал Сливен към Медицински университет – Варна, съгласно Заповед на Ректора № Р-109-278/ 08.07.2021 г. На основание Правилник за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България (ППЗРАСРБ), Правилник за развитието на академичния състав в Медицинския университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна и решение на Академичен съвет според протокол № 26/21.07.2025 г., успешно положен докторантски минимум и съобразно готовността ѝ за публична защита Дора Георгиева Василева е отчислена с право на защита със Заповед № Р-109-430/ 30.06.2025 г. на Ректора на МУ - Варна.

Биографични данни и кариерно развитие на докторанта

Дора Георгиева Василева е родена на 28 декември 1967 г. в град Варна. Средното си образование завършва в III ЕСПУ „Димитър Благоев“ във Варна през 1984 г. След това продължава обучението си в ИПЗКССО „Д-р Н. Николаев“ – Варна, където през 1986 г. получава квалификация по специалността „Детска медицинска сестра“.

През годините Дора Василева последователно надгражда своето образование в сферата на здравните грижи и управлението. През 2001 г. завършва специалност „Здравен мениджмънт“ към Факултета по обществено здравеопазване на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна. Година по-късно, през 2002 г., тя придобива допълнителна квалификация по „Мениджмънт на човешките ресурси“ от Икономически университет – Варна. Стремещт ѝ към продължаващо обучение я отвежда до придобиването на втора

магистърска степен по „Управление на здравните грижи“ в Медицински университет – Варна през 2010 г.

Нейната професионална кариера се отличава с дългогодишен и отдаден труд в сферата на здравеопазването. През 1992 г. започва работа в Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Св. Марина“ – Варна, където в продължение на 26 години изпълнява длъжността старша медицинска сестра в Детско отделение за интензивно лечение. През този период натрупва богат практически опит и развива високи организационни умения.

През 2017 г. Дора Василева поема управлението на първата по рода си в България Амбулатория за групова практика за извънболнична помощ по здравни грижи (АГПИПЗГ) „Сестрите“ ООД – Варна, където работи като управител и допринася активно за развитието и утвърждаването на модела на груповата практика за здравни грижи.

От май 2018 г. до момента тя заема длъжността старша медицинска сестра в Отделението по детска хирургия към МБАЛ „Св. Анна – Варна“ АД, където продължава да съчетава високи професионални стандарти с отговорност и грижа към пациентите и колегите си.

Дора Василева има множество специализации, участия в международни и национални конференции, както и активна роля като ментор на студенти по медицински сестрински грижи в рамките на проекти към МОН. Владее руски език на много добро ниво, а също така и английски на добро работно ниво. Уменията ѝ обхващат широк спектър – от клинична практика до управленски, педагогически и изследователски компетенции.

Тя е член на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ) и продължава да бъде активна в научната и професионална общност, отдавайки се изцяло на каузата за повишаване качеството на здравните грижи в България.

Обща характеристика на дисертационният труд

Дисертационният труд, представен от Дора Василева е разработен в Катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен към Медицински университет – гр. Варна. Дисертацията е структурирана в четири глави и съдържа 204 страници. Включва 55 фигури, 6 таблици, и 4 приложения. Библиографският списък включва 201 литературни източника, от които 109 на кирилица и 92 на латиница. Постигнат е добър баланс между отделните части на дисертационният труд.

Оценка на актуалността на темата

Темата за самостоятелната сестринска практика е изключително актуална както на международно, така и на национално ниво. Нейната значимост и своевременност могат да бъдат аргументирани в глобален и локален контекст. Световните здравни системи се сблъскват с недостиг на медицински специалисти – проблем, задълбочаван от застаряващото население, нарастващата честота на хронични заболявания и глобални кризи като COVID-19. В отговор много държави разширяват ролята на медицинските сестри, предоставяйки им възможности за самостоятелна практика, особено в труднодостъпни райони.

В България, въпреки високата квалификация на медицинските сестри, техният потенциал остава недостатъчно използван поради нормативни ограничения. Острият недостиг на медицински кадри налага необходимостта от промени, но съществуващите бариери в законодателството и организацията на системата затрудняват развитието на самостоятелната сестринска практика. Необходими са задълбочени изследвания и целенасочени мерки за преодоляване на тези пречки.

Въпреки наличието на български разработки по темата, все още липсва цялостно и систематизирано проучване, което да обхваща историческия контекст, международния опит, текущото състояние и възможните перспективи. Настоящото изследване има съществена научна и практическа стойност, тъй като запълва тази празнина и може да послужи като основа за бъдещи законодателни, образователни и организационни промени.

Дисертационният труд подчертава иновативния потенциал на разглеждания проблем, който съчетава нормативен, исторически и организационен анализ. Изследването предлага новаторски решения за подобряване на достъпа до здравни грижи, повишаване на качеството на обслужване и оптимизиране на разходите. Темата е актуална, социално значима и научно обоснована, като засяга ключови аспекти от ролята на сестринските грижи, свързани с бъдещото развитие на здравеопазването. Методическият подход – включващ литературен обзор, исторически преглед и анализ на съвременното състояние – създава стабилна основа за формулиране на практически насоки и препоръки.

Литературен обзор

Литературният преглед е представен на обем от 70 страници и е структуриран в първа глава, озаглавена „Литературен обзор“. В него са разгледани две основни тематични направления, подложени на задълбочен анализ: „Исторически преглед на възникването и развитието на самостоятелната сестринска практика като възможност за посрещане на потребностите от здравни грижи“ и „Съременно състояние на проблема „самостоятелна сестринска практика“ в контекста на настоящите здравни предизвикателства“.

В резултат на анализа на достъпната литература, свързана с историческия преглед на възникването и развитието на самостоятелната сестринска практика до наши дни, авторката достига до основополагащи изводи. Тя обобщава, че сестринските грижи исторически се развиват в отговор на обществените потребности, като в съвременността акцентът е поставен върху домашните и общностните грижи. Установено е, че международният опит показва необходимост от постигане на баланс между стриктна регулация и институционална подкрепа за медицинските сестри. Докторантката посочва, че в България съществува нормативна уредба, но липсват ясни механизми за финансиране и документиране, което налага допълнителни изследвания и законодателни промени за по-ефективна организация на сектора.

При разработването на литературния обзор авторката се опира на широк кръг надеждни източници, които анализира умело, демонстрирайки задълбочено познаване на различни научни позиции по разглеждания проблем. Структурата и стилово оформлението на прегледа свидетелстват за способността на Дора Василева да борави уверено с научна литература.

Изводите в тази част на дисертацията са представени убедително и професионално, като подчертават необходимостта от по-широко обсъждане на проблема в българския контекст, както и значението на признаването и утвърждаването на самостоятелната сестринска практика. С това Дора Василева демонстрира ерудираност, професионална компетентност и умения за задълбочен анализ и обобщение.

Постановка на научното проучване

Във втора глава е представена методологията на научното изследване, разработена подробно и коректно. Въз основа на обстоен литературен преглед успешно са формулирани целта и основната изследователска теза: „Да се проучат възможностите и предизвикателствата, свързани със самостоятелните сестрински практики, и да се очертаят насоки за оптимизиране на тяхната дейност“. Прецизно са дефинирани девет изследователски задачи и три работни хипотези, логично обвързани с формулираната цел.

Представителността на изследването е осигурена чрез репрезентативна извадка, която точно отразява характеристиките на изследваната популация (пациенти и медицински сестри). Приложена е гнездова (клъстерна) двустепенна извадка, като за гнезда са избрани по териториален критерий градовете Сливен, Варна, Шумен и Велико Търново. Участниците в анкетното проучване (пациенти, медицински сестри и експерти) са подбрани случайно.

Обект на проучването са пациенти, медицински сестри и експерти.

Предмет на проучването са предизвикателствата пред самостоятелните сестрински практики и възможностите за оптимизиране на сестринските дейности и грижи за пациентите.

В проучването са обхванати 750 лица, разпределени в следните групи:

- пациенти, на които са оказвани сестрински грижи в болничната и извън болничната помощ – 350 души;
- медицински сестри, работещи в болничната и извън болничната помощ – 350 души;
- експерти - медицински сестри, осъществяващи дейността си чрез самостоятелна сестринска практика – 50.

Всеки един от участниците в проучването е попълнил анонимна анкета, като за целта предварително е предоставил съгласие за участие в проучването.

Резултати и обсъждане

Глава трета представя резултатите от проведеното социологическо проучване, обхващащо мненията и нагласите на медицински сестри, пациенти и експерти относно възможностите и предизвикателствата пред самостоятелната сестринска практика в България. Анализирани са характеристиките на изследваните респонденти и са очертани основните потребности на пациентите от здравни грижи, предоставяни от медицински сестри в извънболнична среда. Разгледани са също готовността, нагласите и професионалната мотивация на сестринския персонал за работа в самостоятелни практики, както и необходимостта от следдипломна квалификация.

Представен е и експертен опит от практикуващи сестри, който дава конкретна представа за реалните условия, в които функционират подобни форми на практика. Включен е анализ на дейността на съществуваща амбулатория по здравни грижи, използвана като илюстративен пример от практиката. Заключителният SWOT анализ идентифицира основните силни и слаби страни, както и възможностите и заплахите, свързани с развитието на самостоятелните сестрински практики у нас.

Резултатите ясно подчертават необходимостта от промени в нормативната рамка, финансирането и професионалната подготовка, с цел повишаване ефективността на този модел. Проучването е проведено и представено професионално, като демонстрира опита и компетентността на докторантката.

В четвърта глава, въз основа на литературния обзор и резултатите от социологическото проучване, са представени иновативни практически подходи за преодоляване на предизвикателствата пред самостоятелната сестринска практика. Предложенията обхващат ключови аспекти от организацията и управлението на здравните грижи с цел повишаване на тяхната ефективност, качество и устойчивост.

Акцент е поставен върху необходимостта от цифровизация чрез въвеждане на единна електронна система за документиране на сестринските дейности, както и върху правната защита чрез разработване на унифициран формуляр за информирано съгласие. В отговор на потребността от професионална подготовка е разработена специализирана учебна програма за медицински сестри, насочена към работа в самостоятелна практика.

Разгледани са организационни модели, включително алгоритъм за създаване и управление на амбулатории по здравни грижи, както и възможни механизми за финансово осигуряване и устойчивост на тези практики. В отговор на нуждата от професионална подготовка е разработена учебна програма, насочена към специализирано обучение на медицински сестри за работа в самостоятелна практика. Програмата цели повишаване на компетентността и готовността на кадрите да отговарят на съвременните изисквания на сектора. Глава четвърта завършва с експертна оценка на представените решения, която потвърждава тяхната реализуемост и значим принос за подобряване на достъпа, качеството и ефективността на здравните услуги.

В своята цялост предложените мерки оформят устойчив модел за развитие на самостоятелната сестринска практика и утвърждават професионалната роля на медицинските сестри в системата на здравеопазването.

Оценка на приносите

Дисертационният труд представлява първо по рода си мащабно, целенасочено и задълбочено комплексно проучване относно възможностите за оптимизиране участието на медицинската сестра в процеса на информирано съгласие на пациента. Въз основа на получените резултати, авторката обосновава необходимостта от нормативно регламентиране на ролята на медицинската сестра в процеса на информиране и получаване на съгласие от пациента, включително за писмено съгласие при извършване на инвазивни сестрински манипулации.

Резултатите от научното изследване, формулираните изводи и направените препоръки очертават приноси с теоретико-познавателен и практико-приложен характер. Справката за приносите, включена в дисертационния труд, отразява сравнително обективно реалните постижения на авторката. От представените приноси възприемам следните:

Настоящото изследване има съществен принос както в теоретичен, така и в практически аспект, като за първи път представя цялостен и систематизиран анализ на възможностите и предизвикателствата, свързани със самостоятелната сестринска практика в България. Чрез анкетни проучвания сред пациенти, медицински сестри и експерти е потвърдена ключовата роля на тези практики за подобряване на качеството на здравните грижи, като едновременно с това са идентифицирани основните бариери и перспективи за тяхното развитие.

На основата на сравнителен правен анализ са формулирани конкретни препоръки за усъвършенстване на българското законодателство, с фокус върху документирането, информационните системи и финансирането. Изследването предлага и практически решения, насочени към повишаване ефективността, приемствеността и достъпността на сестринските грижи.

Разработените предложения са адресирани към отговорните институции и имат за цел да подобрят организацията, информираността и финансовата устойчивост на самостоятелните сестрински практики. Сред тях се открояват:

- разработване на електронна система за документиране на сестринските грижи;
- авторски модел на формуляр за информирано съгласие, съобразен с българското законодателство;
- иновативна учебна програма за специализация „Самостоятелна практика за здравни грижи“;
- алгоритъм за създаване на амбулатории за индивидуална или групова практика;
- предложения за устойчиви модели на финансиране.

Тези инструменти са насочени към повишаване на ефективността, прозрачността и качеството на предоставяните сестрински грижи, както и към укрепване на професионалната роля на медицинската сестра в системата на здравеопазването.

Предложения във връзка с резултатите от научното изследване

В заключение на изследването са формулирани конкретни предложения, насочени към институции с ключова роля в развитието и утвърждаването на самостоятелната сестринска практика в България. Те целят усъвършенстване на нормативната уредба, въвеждане на иновативни решения и подкрепа за професионалното развитие на специалистите по здравни грижи.

Препоръчва се актуализиране на нормативната база, свързана с финансирането и документирането на сестринските дейности. Предлага се внедряване на единна електронна система за регистриране и анализ на извършваните здравни грижи, създаване на унифициран формуляр за информирано съгласие, както и разработване на устойчиви финансови

механизми. Допълнително се препоръчва въвеждане на специалност „Самостоятелна практика за здравни грижи“, с акцент върху профилактични, терапевтични, рехабилитационни и управленски аспекти на професията.

Предлага се активно участие в нормативното утвърждаване и внедряване на представените иновативни решения, както и насърчаване на продължаващото професионално обучение на медицинските специалисти.

Подчертава се необходимостта от развитие и популяризиране на програми за следдипломна квалификация, насочени към подготовката на медицински сестри за работа в самостоятелна практика, с цел усъвършенстване на техните знания и умения.

Формулираните предложения са насочени към устойчиво подобряване на организацията, качеството и достъпа до сестрински грижи и създават основа за изграждане на по-ефективна и модерна здравна система.

Авторефератът изчерпателно отразява най-съществените моменти от дисертационния труд и е представен в обем от 96 страници.

Изследователският актив на докторант Дора Василева включва две научни публикации в специализирани издания, свързани с темата на дисертацията, реализирани през 2023 и 2024 г., с което тя изпълнява изискванията на критериите за присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Препоръчвам резултатите от дисертационния труд да бъдат публикувани в международни научни издания в областта на здравните грижи, с оглед популяризирането им сред по-широк кръг академични преподаватели и специалисти, ангажирани с развитието на ролята на съвременната медицинска сестра.

Докторант Дора Василева напълно отговаря на изискванията на Медицински университет – Варна за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Разработеният от нея труд е достатъчен по обем и представлява съвременно научно изследване с ясно изразени теоретични и практически приноси. Не намирам основания за критични бележки по отношение на съдържанието и качеството на дисертацията.

В заключение:

Въз основа на високото качество на разработения от докторант Дора Василева дисертационен труд, който се отличава с професионализъм, научна задълбоченост и практическа значимост, както и в съчетание с нейното последователно професионално развитие и активна научна дейност, считам, че са налице всички основания за изключително положителна оценка.

В съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и с Правилника на Медицински университет – Варна, с пълна убеденост предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на докторант Дора Василева образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Управление на здравни грижи“.

Заличено на основание чл. 5, §1, б. „В“ от Регламент (ЕС) 2016/679
--

03.08.2025г.

Доц. Силвия Филкова, д. оз.